
Místo *Sociologického časopisu* / *Czech Sociological Review* mezi sociologickými časopisy podle bibliometrických indikátorů. Úvaha nepříliš jubilejní

Letošní kulaté výročí *Sociologického časopisu* / *Czech Sociological Review* se dá připomenout způsoby více či méně osobními, a nebylo by úplně upřímné, kdybych popíral, že na svoje léta šéfredaktorská (která pro mě byla především velmi cennými léty uřednickými) chovám mnoho osobních vzpomínek převážně pozitivního obsahu, o které bych se někdy rád podělil. Ale na vzpomínky na tuto zatím nepříliš vzdálenou dobu bude, jak doufám, ještě čas někdy v budoucnosti a tehdy by to vzpomínání snad i mohlo mít větší hodnotu než dnes. Proto místo rozkladů o tom, co zajímavého se v SČ/CSR odehrálo během mého působení, budu raději věnovat pozornost jedné aktuální otázce spojené s přítomností a dalším směřováním časopisu. Touto otázkou není nic jiného a menšího než umístění SČ na žebříčcích časopisů podle „impakt faktoru“ a několika dalších bibliometrických ukazatelů novějšího data. Nejprve bude popsán vývoj indexace SČ a některých dalších časopisů ve světových databázích *Web of Science* a *Scopus*. Poté na základě dat z těchto databází za roky 2009–2013 představím pozici SČ ve světovém, regionálním a místním srovnání podle různých indikátorů. Závěr bude patřit úvaze nad tím, zda a jak by bylo možné postavení SČ v těchto databázích zlepšit.

Expanze bibliometrických databází po roce 2004

Sociologický časopis se v české a částečně i východoevropské sociologii dlouho těšil (a v prvním případě stále těší) výsadnímu postavení danému tím, že „má impakt faktor“ (IF nebo TRIF),¹ tj. je indexován v Social Science Citation Index (SSCI), který je součástí většího souborů databází *Web of Science*. Patří dokonce k dnes již výrazné menšině světových sociologických časopisů, které jsou na WoS vedeny od prvního ročníku vydávání zpráv o impakt faktorech (*Journal Citation Reports*) v roce 1977. Exkluzivita pramenící z tohoto faktu je však již věcí minulosti, zejména v posledních deseti letech totiž na WoS pronikla celá řada dalších časopisů, mezi nimi některé z regionu střední a východní Evropy.

Před rokem 1989 se v oboru sociologie nacházelo v SSCI velmi málo „konkurentů“ pro *Sociologický časopis* z tehdejšího sovětského bloku: v prvních letech

¹ Zkratka TRIF (*Thomson Reuters Impact Factor*) vyjadřuje skutečnost, že jde o indikátor kalkulovaný a prodáváný firmou Thomson Reuters. TRIF udává průměrnou citovanost článků vydaných v daném časopise v minulých dvou letech.

existence SSCI to byly pouze *Polish Sociological Bulletin*, vydávaný ve Varšavě v letech 1962–1993, a časopis *Soviet Sociology*, přinášející překlady prací sovětských sociologů, který vycházel v USA v letech 1962–1992. PSB i *Soviet Sociology* ze SSCI vypadly už během roku 1982, naopak od roku 1983 začal být indexován časopis *Sociologičeskije issledovanija* (SocIs; vychází od roku 1974), který byl a dodnes zůstává hlavním periodikem sovětské a posléze ruské sociologie. Slovenský časopis *Sociológia* sice vycházel od roku 1969, ale do SSCI byl zařazen až v období samostatného Slovenska v roce 1994, v tomtéž roce do databáze vstoupil také chorvatský časopis *Društvena istraživanja* (založen 1992). Poměrně pozdě vzhledem ke svému významu a velikosti ve střední Evropě se do SSCI vrátily polské časopisy. *Polish Sociological Review*, navazující na PSB, se na WoS nachází od roku 2005 a do roku 2007 byl v této databázi jediným polským časopisem z oblasti sociálních věd. Časopis *Studia socjologiczne*, vycházející pouze v polštině od roku 1961, začal být na WoS indexován v roce 2008, avšak v roce 2013 byl z databáze vyřazen. Další polský časopis *Eastern European Countryside* je indexován od roku 2009, ale ač je veden v oborové kategorii sociologie, patrně nejde o typický sociologický časopis. NDR, Maďarsko, Rumunsko ani další komunistické státy střední a východní Evropy vlastní sociologický časopis v SSCI před rokem 1989 neměly a často dosud nemají. NDR přestala v roce 1990 existovat jako samostatný stát, o rok později však z iniciativy sociologů působících ve východním Německu vznikl nový sociologický časopis *Berliner Journal für Soziologie*, který je v SSCI indexován od roku 1994. V posledních letech byly na WoS zařazeny časopisy registrované v kategorii sociologie z Rumunska (*Revista de Cercetare si Interventie Sociala*, RCIS) a Litvy (*Filosofija-Sociologija*), jejich názvy však napovídají, že se nejedná o primárně sociologická periodika. Mezi střeoevropskými zeměmi dosud nemají svůj sociologický časopis na WoS Maďarsko a Rakousko.² Ze Slovinska je od roku 2007 indexován časopis *Annales: anali za istrske in mediteranske študije*, mající sociologická čísla, který ale podobně jako třeba *Filosofický časopis* nebo *Česká literatura* není veden v SSCI, nýbrž v citačním indexu pro humanitní vědy (A&HCI). Je tedy patrné, že vedle SC je dnes na WoS zastoupeno poměrně dost jiných časopisů z regionu střední a východní Evropy, a případ rumunského RCIS ukazuje, že nově přichází časopisy mohou v bibliometrických indikátorech své starší kolegy zastínit během velmi krátké doby.³ Rozšíření indexace na WoS během posledních deseti let je však jen jednou částí procesu, který přináší hlubokou proměnu světa vědeckých časopisů.

² Ve Vídni sídlí časopis *Innovation*, který je na WoS zařazen do kategorie sociologie. Toto periodikum, jež vydává Nadace ICCR zřízená rakouskou obchodní komorou a městem Vídeň, je ovšem na WoS vedeno jako britský časopis a jeho skutečnou specializací je veřejná a sociální politika.

³ Tento časopis dosáhl v roce 2012 impozantního TRIF 1,354. Pohled na citační data však ukazuje, že jeho hodnota je z 37 % tvořena autocitacemi časopisu a z 56 % citacemi od jiných rumunských časopisů. TRIF za rok 2013 (1,141) je z 51 % tvořen autocitacemi a z 39 % citacemi od jiných rumunských časopisů (JCR 2012–2013, přístup 6. 10. 2014).

Až do roku 2004 držela v oblasti mezinárodních bibliometrických databází téměř úplný monopol společnost Thomson (dnes Thomson Reuters), která vydává databázi Web of Science a rankingy časopisů *Journal Citation Reports*, v nichž jsou publikovány hodnoty impakt faktorů. Během roku 2004 však byl spuštěn nový bibliometrický a scientometrický projekt Scopus společnosti Elsevier, který monopol Web of Science výrazně narušil. Databáze Scopus během krátké doby zaujala pozici přímého konkurenta WoS a jejich soutěžení vneslo do bibliometrického sledování časopisů řadu změn. Tou možná nejvýznamnější je výrazný nárůst počtu indexovaných časopisů. Scopus nemohl konkurovat WoS délkou pokrytí (základní součást WoS *Science Citation Index* je vydáván už od roku 1964), svou konkurenční výhodu se proto snaží získat mnohem širším pokrytím současných časopisů, podle kritiků ovšem spojeným s nižšími nároky na zařazení do databáze [Ball, Tunger 2006: 300]. Expanze Scopusu přiměla Web of Science, aby přehodnotil své tradiční zaměření na poměrně exkluzivní skupinu časopisů, a i ve WoS se pokrytí publikací v mnoha oborových a jazykových oblastech výrazně rozšířilo (což také, dodejme, pravděpodobně znamenalo snížení nároků na přijetí). V důsledku konkurenčního boje bylo v posledních deseti letech do obou databází zařazeno velké množství dosud neindexovaných časopisů včetně těch, které jsou publikovány v jiných jazycích než anglicky a mimo globální Západ (k růstu pokrytí v různých zemích a oborech např. Bartol et al. [2014]; de Filippo [2013]). Tím byl aspoň zčásti oslaben jeden typ obvyklých – a oprávněných – kritických námitek, podle nichž je pro WoS příznačné příliš exkluzivní zaměření na anglickojazyčné a zejména americké časopisy [srov. Nederhof 2006; Engels, Ossenblok, Spruyt 2012]. Právě tento trend napomohl tomu, že indexaci získala také řada časopisů ze střední a východní Evropy vycházejících v angličtině nebo v národních jazycích. Pokrytí různých oborů a jazykových komunit se expanzí obou databází jistě zlepšilo, ale současně se nelze zbavit dojmu, že do nich pronikla i některá periodika s pokleslou redakční kulturou (což je ale téma, které je lepší přenechat stránkám nějakého neutrálního neindexovaného média).

Právě popsany trend zasáhl i různá publikační pole, v nichž se nachází SČ. Teodorescu a Andrei [2014: 213–214] ve svém nedávném článku ukázali, že počet východoevropských společenskovědních časopisů vedených v *Journal Citation Reports* se během let 2007–2010 téměř zšestinásobil (z 9 na 52). Tento údaj můžeme doplnit na základě dat z *JCR Social Sciences*. Protože Československo bylo vedle SSSR jedinou zemí v regionu, která měla řadu společenskovědních časopisů v citačním indexu už dlouho před pádem železné opony, z expanze WoS Česká a Slovenská republika profitovaly poměrně méně než jiné země, které dosud na WoS neměly žádný nebo jen jeden časopis. Slovensko dopadlo nejhůře, počet jeho indexovaných časopisů (tři, mezi nimi časopis *Sociológia*) se vůbec nezvýšil. Počet českých společenskovědních časopisů v JCR byl v roce 1999 tři, do roku 2008 čtyři, poté začal růst a od roku 2013 jich je 11. Nejvýraznější nárůst v regionu zaznamenalo Rumunsko (ještě v roce 2007 žádný časopis, od roku 2010 deset časopisů) a Litva (v roce 2006 žádný časopis, od roku 2010 sedm časopisů).

Zařazení nových časopisů na WoS, zejména těch českých, má pro SČ pozitivní efekt v tom, že se citace SČ z těchto časopisů už „neztrácejí“, ale vstupují do jeho celkové citační bilance a případně do TRIF. Avšak řada nových časopisů má sklon k velmi vysokému autocitování nebo citování sobě blízkých časopisů, které je z velké části zřejmě účelové povahy a vede k neadekvátnímu nárůstu jejich TRIF a dalších citačních ukazatelů. Studie Teodorescu a Andreie mimo jiné dokumentuje již veřejně známý fakt, že čtveřice litevských časopisů vedených na WoS v kategorii ekonomie, management a business si mnohonásobně zvyšuje hodnoty svého TRIF skupinovými autocitacemi, které spolu s jejich vlastními časopiseckými autocitacemi tvoří kolem 98 % všech jejich citací [Teodorescu, Andrei 2014: 225]. Podobné citační aliance je třeba očekávat také v jiných oborech a v jiných částech světa.⁴ Tento typ morálního hazardu u některých nově indexovaných periodik poškozuje SČ a další časopisy tím, že snižuje jejich relativní pořadí podle TRIF, ale především ohrožuje jejich mezinárodní vědeckou reputaci, protože vzdálenější autoři neznají poměrů v regionu mohou všechny časopisy ze střední a východní Evropy „házet do jednoho pytle“.

Nástup nových indikátorů

Nedávné proměny v oblasti indexace vědeckých časopisů mají ještě jeden aspekt, na který je třeba upozornit. Ohrožení výsadního postavení společnosti Thomson Reuters na trhu scientometrických produktů s sebou přineslo také stále otevřenější snahy o nahrazení jejího nejznámějšího ukazatele TRIF novým a vhodnějším ukazatelem. TRIF představuje velmi úsporný a elegantní nástroj pro měření kvality časopisů, ale od roku 1955, kdy myšlenku TRIF poprvé vyslovil americký scientometr Eugene Garfield, byl mnohokrát podroben zdrcující kritice (nedávno včetně přehledu dalších kritik např. Vanclay [2012]). Vedle toho došlo k výraznému rozvoji scientometrických metod, které začaly nabízet řadu mnohem sofistikovanějších měr kvality nebo prestiže časopisů. Dnes aktuální scientometrické ukazatele třetí generace [Moed 2011] byly v posledních deseti letech začleněny do různých citačních databází a stávají se stále častěji používanou alternativou k TRIF. Výrazným trendem, který je ztělesněn v několika nových indikátorech, je to, že v nich na rozdíl od TRIF nejsou zohledňovány jen počty citací, ale také prestiž časopisů, z nichž citace hodnoceného časopisu pocházejí, přičemž prestiž se operacionalizuje rekurzivně jako celková citovanost jinými časopisy. To znamená, že citace od vysoce citovaného časopisu mají při určení rankingu určitého

⁴ Záměrné vzájemné citování v rámci aliance, jehož smyslem je uměle zvýšit TRIF všech nebo některých zúčastněných časopisů, je třeba odlišovat od častého citování mezi dvěma nebo více časopisy daného úzkými jazykovými, kulturními a historickými vazbami, jaké představuje například poměrně intenzivní vzájemné citační propojení mezi SČ a slovenskou *Sociológií*.

periodika mnohem větší váhu než citace od časopisu, který sám dostává od jiných časopisů velmi málo citací. Nejpoužívanější indikátory tohoto typu vycházejí z algoritmu PageRank vyvinutého firmou Google. Metrika časopisecké kvality *Eigenfactor Score* (EF) a od ní odvozená metrika vlivu průměrného jednotlivého článku *Article Influence Score* (AI) [Bergstrom 2007] jsou publikovány v samostatné databázi Eigenfactor⁵ a současně byly firmou Thomson Reuters převzaty do WoS jako alternativní měřítko kvality k TRIF. Ukazatel *SCImago Journal Rank Indicator* (SJR), který vyvinula španělská výzkumná organizace SCImago, se stal rozhodujícím kritériem pro rankiny časopisů v databázi Scopus a vedle toho je také publikován samostatně [González-Pereira, Guerrero-Bote, Moya-Anegón 2010].⁶ SJR je jedním ze dvou ukazatelů, které jsou produktem evropských akademických pracovišť a jsou široce využívány ve Scopusu, s jehož daty pracují. Druhý indikátor SNIP (*Source Normalized Impact per Publication*), vytvořený vlivnou scientometrickou skupinou CWTS z nizozemského Leydenu, nepracuje s rekurzivním algoritmem PageRank, ale citační hodnoty normalizuje vzhledem k průměrnému počtu odkazů v publikacích citujících hodnocený časopis [Moed 2010; Waltman et al. 2013].⁷ Tyto indikátory se vedle celé řady dalších vlastností liší od TRIF tím, že (1) používají delší citační okna, což může zlepšit postavení časopisů, které sbírají citace delší dobu (Eigenfactor 5 let, SJR a SNIP 3 roky); (2) s výjimkou SNIPu, který se v tomto ohledu chová složitěji, uplatňují méně liberální přístup k časopiseckým autocitacím než WoS a buď je z výpočtu zcela vynechávají (Eigenfactor), nebo omezují na 33 % (SJR). Díky svým matematickým vlastnostem jsou také výrazně odolnější vůči manipulaci citovanosti skupinovými autocitacemi.

Proměny domácího pole společenskovědních časopisů

Popsané dramatické změny ve světě měření kvality vědeckých periodik se nemohly neodrazit v postavení *Sociologického časopisu*. Od poloviny 70. let, kdy jeho indexace v SSCI začala, byl SČ v československé sociologii monopolním impaktovaným časopisem. Ani po roce 1989 nebylo monopolní postavení SČ otřeseno, protože indexaci na WoS nezískal ani jeden z nově založených českých sociologických časopisů, k nimž patří zejména *Biograf*, *Sociální studia* a *Historická sociologie*. V širším kontextu dalších sociálních věd v ČR však pozice SČ už tak jedinečná není, jak lze snadno ukázat, pokud se podíváme na vývoj indexace českých časopisů na WoS v posledních 20 letech. Už bylo zmíněno, že ještě v roce 1999 byly na WoS vedeny pouze tři české společenskovědní časopisy. Jednalo se

⁵ www.eigenfactor.org

⁶ www.scimagojr.com

⁷ www.journalmetrics.com; www.journalindicators.com

o SČ, *Politickou ekonomii* a *Československou psychologii*.⁸ Když v roce 2000 do JCR přibyl časopis *Finance a úvěr*, znamenalo to na řadu let poslední nárůst pokrytí českých časopisů. Teprve v roce 2009 do JCR vstoupil časopis *Agricultural Economics – Zemědělská ekonomika*, ten však byl po prvním roce vyřazen a znovu se v JCR objevil až v roce 2013. Významnější expanzi českých společenských vědních periodik tak lze pozorovat až od roku 2010, kdy do JCR vstoupily časopisy *Český lid*, *Geografie*, *Prague Economic Papers*, *E & M Ekonomie a management* a *Linguistica Pragensia*. K těmto časopisům v roce 2011 přibýlo periodikum *Slovo a slovesnost* a v roce 2013 dva další časopisy: *Moravian Geographical Reports* a *Central European Journal of Public Health*. V roce 2013 naopak z JCR vypadly časopisy *Český lid* a *Linguistica Pragensia* (nelze říci, zda natrvalo, nebo jen přechodně).

Omezený počet českých časopisů indexovaných na WoS během posledních dvou desetiletí znamenal, že některé disciplíny svůj impaktovaný časopis neměly a minimálně pro sociální geografii, sociální lingvistiku, politologii, sociální antropologii a do určité míry i demografii SČ tento nedostatek zčásti suploval. S popsanou expanzí WoS se situace pro některé obory změnila, například česká (a ovšem i moravská) geografie nyní má na WoS dokonce dva časopisy. Jiné obory, jako sociální antropologie a politologie, však dosud svůj impaktovaný časopis nezískaly a SČ pro ně zůstává jednou z nejvhodnějších alternativ pro domácí publikace, jak je patrné ze stále poměrně časté přítomnosti článků z těchto oborů v SČ. Největší expanzi na WoS zaznamenala vedle geografie ekonomie, která se rozrostla z jednoho časopisu v roce 1999 na pět časopisů v roce 2013 (počítáme-li dohromady časopisy zaměřené na ekonomii i business). Sociologie je spolu s psychologií oborem, který je na WoS zastoupen od samého počátku indexace, ale z nedávné expanze nedokázal těžit. Významným posunem však bylo, že brněnský časopis *Sociální studia* v roce 2010 vstoupil do konkurenční databáze Scopus.

SČ byl indexován v SSCI už v období normalizace, ale tehdy patrně nešlo o naprosto žádnou výhodu. Není aspoň nic známo o tom, že by hodnocení podle impakt faktoru hrálo jakoukoli roli v politice státu a strany vůči sociálním vědám. Situace se začala výrazně měnit po roce 1989, kdy s novými pořádky začala postupně přicházet také západní výkonná kritéria, v nichž měla impaktovaná periodika velkou a stále rostoucí váhu [Monastersky 2005]. Jisté vyvrcholení vývoje směřujícího k maximálnímu důrazu na publikace v impaktovaných časopisech přišlo koncem minulé dekády, kdy tehdejší Rada vlády pro vědu a výzkum schválila novou metodiku hodnocení vědeckých výsledků a spolu s ní také proslulou křivku, která převádí hodnoty pořadí podle TRIF na body způsobem výrazně zvýhodňujícím časopisy umísťující se hodně vysoko na žebříčcích v příslušném oboru. Tento okamžik znamenal pro SČ a další domácí impaktované ča-

⁸ A spolu s nimi rovněž o *Filosofický časopis*, který se však od roku 2002 už v JCR pro sociální vědy neobjevoval, protože ve shodě s novou politikou WoS byly humanitní časopisy přesunuty do samostatné databáze *Arts & Humanities Citation Index (A&HCI)*, pro niž nejsou hodnoty TRIF zveřejňovány.

sopisy z oblasti sociálních věd velké vystřízlivění. Při svém umístění v posledním nebo předposledním kvartilu časopisů podle TRIF dostávaly podle nového systému přibližně tolik bodů jako časopisy, které na WoS evidovány nebyly a vešly se do kolonky „domácí recenzované časopisy“. To však nebyla poslední rána, kterou „aristokracie“ českých společenskovědních časopisů (těch indexovaných na WoS) měla utřít v soutěži se stále početnějším, dynamičtějším a ctízádobnějším „třetím stavem“, tedy časopisy, pro něž z různých důvodů cesta do WoS zůstala uzavřená. Zatím poslední verze metodiky hodnocení vědeckých výsledků schválená v roce 2013 na jednu stranu SČ a srovnatelným časopisům pomohla tím, že zrušila bodování článků v domácích časopisech neevidovaných v zahraničních databázích (platí pro sociální vědy, nikoli pro vědy humanitní) [Metodika 2013]. Na stranu druhou ale zcela škrtla aristokratická privilegia časopisů indexovaných ve WoS tím, že s WoS zrovnoprávnila rankiny podle indikátoru SJR ve Scopusu, který indexuje výrazně větší množství domácích i zahraničních časopisů. Jediným pozůstatkem výsadního postavení WoS je pro oblast sociálních věd to, že ranking podle TRIF je zatím upřednostňován před rankingem podle SJR, což paradoxně poškozuje SČ a další časopisy, které jsou vedeny v obou databázích a mají lepší umístění ve Scopusu než v Journal Citation Reports. Ať už se ale detaily dnešních pravidel hodnocení promítají do váhy SČ jakkoli, je zjevné, že „dědičná privilegia“ SČ se jednou provždy otřásla a časopis se bude muset o své postavení mezi ostatními domácími i zahraničními časopisy starat více, než tomu bylo dosud.

SČ ve srovnání s jinými časopisy podle TRIF a nových indikátorů

Umístění SČ a dalších společenskovědních časopisů v žebříčcích podle indikátorů spojených s databázemi WoS a Scopus v posledních pěti letech ukazují tabulky 1 a 2. Do srovnání jsou zařazeny sociologické časopisy, které jsou SČ blízké geograficky a historicky, a dále několik špičkových časopisů velkých západních sociologických obcí.⁹ Typ nových východoevropských časopisů s raketovým nástupem mezi vysoce impaktované tituly reprezentuje rumunský časopis RCIS. Kromě toho tabulky přináší údaje také pro další české časopisy, které byly indexovány na WoS v součtu alespoň dva roky. Vedle hodnot bibliometrických ukazatelů převzatých z příslušných databází jsou uvedena také pořadí v dané oborové skupině normalizovaná do intervalu (0–100), tak aby bylo patrné umístění časopisů v jednotlivých kvartilech.

Ještě před stručným komentářem k údajům je na místě zdůraznit, že každý indikátor má svá specifická omezení a nedostatky, které je nutné brát v potaz. Pro ilustraci uvedeme aspoň jedno takové omezení ke každému indikátoru. O nedostacích WoS a TRIF toho již bylo napsáno dost a stačí odkázat na již zmiňovanou

⁹ SČ je s tímto souborem časopisů srovnáván také v citační analýze [Skovajsa 2014].

Tabulka 1. Hodnoty TRIF, Eigenfactor, Article Influence Score a relativní pořadí pro SČ/CSR a další časopisy – první část

Název časopisu	TRIF				Eigenfactor (EF) a Article Influence Score (AI)											
	2009	2010	2011	2012	2013	2009		2010		2011		2012		2013		
						EF	AI	EF	AI	EF	AI	EF	AI	EF	AI	
SČ / CSR	0,562	0,389	0,357	0,652	0,563	0,00036	0,089	0,00041	0,11	0,00022	0,065	0,00032	0,103	0,00031	0,106	
normal. pořadí	68,4	71,2	74,6	61,9	72,4	78,1	86,9	71,9	83,2	84,0 ⁱ	91,5 ⁱ					
Sociológia	0,140	0,047	0,191	0,240	0,212	0,00019	0,087	0,0001	0,044	0,00004	0,021	0,00015	0,075	0,00003	0,015	
normal. pořadí	92,1	98,5	85,5	87,1	91,0	86,3	88,5	89,2	92,3	96,2 ⁱ	97,2 ⁱ					
Polish Sociological Review	0,080	0,109	0,071	0,038	0,034	0,0002	0,101	0,00015	0,06	0,00011	0,047	0,00008	0,034	0,00007	0,03	
normal. pořadí	95,6	90,9	95,7	96,4	99,3	84,5	84,5	86,6	89,4	92,5 ⁱ	92,5 ⁱ					
Sociologičeskije issledovanija	0,145	0,147	0,144	0,139	0,225	0,00122	0,052	0,00129	0,06	0,0009	0,045	0,00085	0,045	0,0007	0,04	
normal. pořadí	91,2	90,2	89,1	91,4	89,6	46,4	91,3	39,6	89,2	59,4 ⁱ	93,4 ⁱ					
KZISS	1,457	0,536	0,513	0,481	0,800	0,00107	0,429	0,00074	0,269	0,00102	0,297	0,00093	0,264	0,00086	0,253	
normal. pořadí	14,9	66,7	64,5	70,5	51,5	49,7	50,3	57,3	63,5	56,6 ⁱ	67,0 ⁱ					
Berliner Journal für Soziologie	0,250	0,300	0,149	0,283	0,225	0,00033	0,114	0,0002	0,079	0,00016	0,072	0,00028	0,129	0,00025	0,135	
normal. pořadí	84,2	79,5	88,4	83,5	89,6	79,2	85,2	82,5	86,3	86,8 ⁱ	89,6 ⁱ					
Revue française de sociologie	0,263	0,339	0,241	0,137	N	0,00083	0,255	0,00088	0,289	0,00048	0,185	0,00076	0,321	?	?	
normal. pořadí	82,5	72,0	81,2	92,1		57,4	65,0	51,1	62,1	74,5 ⁱ	77,4 ⁱ					
American Sociological Review	3,221	3,693	4,422	4,077	4,266	0,01716	4,003	0,01651	3,994	0,01527	3,946	0,01435	3,95	0,01458	4,23	
normal. pořadí	2,6	0,8	1,4	1,4	0,7	0,5	0,5	0,2	0,2	0,9 ⁱ	0,9 ⁱ					

Tabulka 1. Hodnoty TRIF, Eigenfactor, Article Influence Score a relativní pořadí podle těchto ukazatelů pro SČ/CSR a další časopisy – druhá část

Název časopisu	TRIF					Eigenfactor (EF) a Article Influence Score (AI)									
	2009	2010	2011	2012	2013	2009		2010		2011		2012		2013	
						EF	AI	EF	AI	EF	AI	EF	AI	EF	AI
Revista de Cercetare si Interventie Sociala	N	0,789	1,186	1,354	1,141	N	N	0,00001	0,008	0,00018	0,114	0,0002	?	0,00032	0,108
normal. pořadí		46,2	27,5	26,6	32,1			98,3	97,8	84,9 ^a	86,8 ^a				
Geografie	N	0,787	1,021	0,500	0,400	N	N	0,00018	0,199	0,00028	0,209	0,00017	?	0,00021	0,104
normal. pořadí		64,2	47,9	77,8	85,5			83,5	72,2	79,4	73,0				
Československá psychologie	0,226	0,230	0,087	0,244	0,292	0,00004	0,008	0,00011	0,022	0,00002	0,005	0,00009	0,021	0,00005	0,014
normal. pořadí	92,9	92,5	96,8	88,9	87,4	99,0 i	99,0 i	95,5	98,1	98,4	99,4				
Politická ekonomie	0,500	0,650	0,380	0,722	0,645	0,0001	0,024	0,00013	0,033	0,00026	0,07	0,00033	0,095	0,00029	0,089
normal. pořadí	70,9	56,4	76,0	55,3	59,6	94,2	97,7	92,1	95,1	85,5	92,1				
Finance a úvěr	0,264	0,278	0,346	0,340	0,358	0,00014	0,051	0,00021	0,078	0,00027	0,113	0,00027	0,116	0,0003	0,137
normal. pořadí	94,3	90,8	79,1	79,8	88,8	92,2	95,7	86,8	92,4	83,9	89,1				
Prague Economic Papers	N	0,390	0,256	0,561	0,208	N	N	0,00019	0,244	0,00013	0,118	0,00015	?	0,00014	0,077
normal. pořadí		73,1	86,6	64,6	90,4			87,8	78,9	90,5	87,8				
E & M Ekonomie a management	N	0,278	0,341	0,633	0,422	N	N	0,00007	0,039	0,0001	0,037	0,00015	?	0,00015	0,039
normal. pořadí		82,0	78,2	60,1	73,8			91,8	93,3	92,4	95,4				

Tabulka 1. Hodnoty TRIF, Eigenfactor, Article Influence Score a relativní pořadí podle těchto ukazatelů pro SČ/CSR a další časopisy – dokončení

Název časopisu	TRIF			Eigenfactor (EF) a Article Influence Score (AI)											
	2009	2010	2011	2012	2013	2009		2010		2011		2012		2013	
						EF	AI	EF	AI	EF	AI	EF	AI	EF	AI
Agricultural Economics	0,716	N	N	N	0,325	0,000135	0,046	N	N	N	N	?	?	0,00031	0,058
normal. pořadí	53,0				80,7	?	?								
Český lid	N	0,343	0,094	0,094	N	N	N	0,00006	0,091	0	0	0	?	?	?
normal. pořadí		71,1	92,6	95,2				92,8	84,9	99,3	99,9				
Slovo a slovesnost	N	N	0,158	0,233	0,133	N	N	N	N	0,00001	0,018	0,00009	?	0	?
normal. pořadí			80,9	75,3	87,0					99,0	98,2				

Zdroj: Thomson Reuters Journal Citation Reports 1999–2013; Eigenfactor, <http://www.eigenfactor.org/> 5. 10. 2014.

Poznámka: Pořadí časopisů v oborových kategoriích podle databázi Web of Science a Eigenfactor bylo lineárně transformováno do intervalu 0–100 (čím nižší číslo, tím lepší umístění; hranice kvartilů = 25; 50; 75). V případě, že časopis je veden ve více oborových kategoriích, byla zvolena ta, která je mu obsahově nejbližší.

Hodnoty EF a AI byly převzaty z Journal Citation Reports. Pouze tehdy, když v JCR chyběly, byly doplněny podle databáze Eigenfactor. Údaje o pořadí podle EF a AI v rámci oborové kategorie pocházejí z databáze Eigenfactor, kde zatím nebyly zveřejněny žebříčky pro roky 2012 a 2013. Kdykoli byly k dispozici, byly v databázi Eigenfactor použity oborové žebříčky podle vlastních seznamů časopisů této databáze (*Eigenfactor category*), které jsou mnohem rozsáhlejší než seznamy časopisů podle Web of Science (*ISI category*). Použití oborového seznamu časopisů podle Web of Science je označeno indexem i.

normal. pořadí – normalizované pořadí.

a – časopis *Revista de Cercetare si Interventie Sociala* byl v roce 2011 v databázi Eigenfactor veden v kategorii Economics. Pro srovnatelnost s ostatními sociologickými časopisy jsou uvedeny údaje o potenciálním pořadí v ISI kategorii Sociologie.

N – časopis nebyl v daném roce indexován; ? – časopis pravděpodobně byl indexován, ale příslušná hodnota není v databázi uvedena.

KZISS = *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*.

Tabulka 2. Hodnoty SJR, SNIP a IPP a relativní pořadí podle SJR a SNIP pro SČ/CSR a další časopisy – první část

Název časopisu	2009			2010			2011			2012			2013		
	SJR	SNIP ^b	IPP ^c	SJR	SNIP	IPP	SJR	SNIP	IPP	SJR	SNIP	IPP	SJR	SNIP	IPP
SČ/CSR	0,254	0,584	0,323	0,308	0,559	0,424	0,385	0,599	0,481	0,291	0,871	0,491	0,337	0,985	0,504
<i>normal. pořadí</i>	50,9	57,1		44,9	59,9		38,4	56,1		46,3	39,0		42,0	35,0	
Sociológia	0,166	0,424	0,111	0,111	0,22	0,063	0,176	0,164	0,118	0,206	0,39	0,236	0,203	0,512	0,263
<i>normal. pořadí</i>	65,5	66,3		84,8	79,0		64,1	82,8		58,9	69,3		60,3	61,8	
Polish Sociological Review	0,244	N	N	0,121	N	N	0,175	N	N	0,114	N	N	0,102	N	N
<i>normal. pořadí</i>	44,4			76,2			59,3			80,5			94,7		
Sociologičeskije issledovanija	0,102	0,005	0,004	0,101	0,017	0,005	0,102	0,015	0,006	0,1	0,002	0,002	0,101	0,021	0,008
<i>normal. pořadí</i>	89,7	88,5		93,6	89,8		91,0	91,1		99,7	93,0		93,8	91,8	
KZfSS	0,549	0,676	0,558	0,338	0,439	0,423	0,722	0,72	0,73	0,433	0,778	0,646	0,529	0,88	0,908
<i>normal. pořadí</i>	30,5	52,7		42,6	67,0		22,5	48,9		35,1	43,8		30,8	40,0	
Berliner Journal für Soziologie	0,294	0,662	0,32	0,342	0,43	0,27	0,347	0,741	0,303	0,281	0,335	0,238	0,249	0,366	0,218
<i>normal. pořadí</i>	45,4	53,6		42,0	67,9		41,1	47,9		47,7	73,3		53,1	73,1	
Revue française de sociologie	0,302	1,165	0,366	0,36	1,131	0,468	0,467	1,566	0,62	0,318	1,594	0,431	0,326	0,764	0,355
<i>normal. pořadí</i>	44,5	25,8		40,3	28,9		33,2	13,6		43,2	13,3		42,9	47,3	
American Sociological Review	5,098	4,068	3,969	4,989	4,08	4,277	5,097	4,161	4,543	6,055	4,402	4,728	5,488	4,527	4,754
<i>normal. pořadí</i>	0,9	0,5		1,1	0,7		0,8	0,8		0,6	0,4		0,8	0,5	

Tabulka 2. Hodnoty SJR, SNIP a IPP a relativní pořadí podle SJR a SNIP pro SČ/CSR a další časopisy – druhá část

Název časopisu	2009			2010			2011			2012			2013		
	SJR	SNIP ^b	IPP ^c	SJR	SNIP	IPP	SJR	SNIP	IPP	SJR	SNIP	IPP	SJR	SNIP	IPP
Revista de Cercetare si Interventie Sociala	0,193	0,291	0,04	0,212	0,243	0,074	1,316	1,042	0,988	0,876	0,907	1,028	0,648	0,873	0,754
<i>normal. pořadí</i>	58,8	74,0		55,5	77,5		10,1	31,1		17,4	36,7		25,2	40,4	
Geografie ^a	0,261	0,602	0,389	0,381	1,147	0,729	0,688	1,21	1,375	0,374	1,296	1	0,42	0,591	0,527
<i>normal. pořadí</i>	43,5	44,0		29,8	17,3		15,8	14,0		33,8	14,5		29,5	48,2	
Československá psychologie	0,19	0,38	0,235	0,207	0,215	0,235	0,198	0,242	0,201	0,197	0,302	0,27	0,236	0,419	0,293
<i>normal. pořadí</i>	70,2	?		68,2	?		71,7	?		70,7	?		66,4	?	
Politická ekonomie	0,209	0,735	0,317	0,27	0,647	0,427	0,306	0,638	0,333	0,328	0,909	0,584	0,269	1,266	0,619
<i>normal. pořadí</i>	72,0	58,4		60,3	59,8		59,9	60,2		56,0	45,6		61,1	31,4	
Finance a úvěr	0,236	0,65	0,363	0,232	0,462	0,361	0,359	0,397	0,432	0,37	0,465	0,5	0,255	0,872	0,494
<i>normal. pořadí</i>	67,6	61,6		65,6	67,2		54,9	72,8		53,6	71,4		63,2	47,1	
Prague Economic Papers	0,151	0,503	0,316	0,25	0,515	0,341	0,172	0,269	0,18	0,341	0,857	0,435	0,234	0,893	0,464
<i>normal. pořadí</i>	79,6	69,5		63,2	64,3		75,1	80,8		54,5	47,9		65,8	45,4	
E a M: Ekonomie a management	0,191	0,229	0,038	0,202	0,633	0,219	0,223	0,632	0,287	0,298	0,675	0,452	0,322	0,588	0,485
<i>normal. pořadí</i>	43,8	73,5		40,8	37,4		41,6	46,4		36,9	42,2		35,7	46,5	
Agricultural Economics	0,205	1,257	0,682	0,241	1,017	0,638	0,234	1,354	0,8	0,305	0,907	0,626	0,307	0,779	0,461
<i>normal. pořadí</i>	72,9	32,7		64,2	40,5		66,1	26,2		58,0	45,8		57,6	52,3	

Tabulka 2. Hodnoty SJR, SNIP a IPP a relativní pořadí podle SJR a SNIP pro SČ/CSR a další časopisy – dokončení

Název časopisu	2009			2010			2011			2012			2013		
	SJR	SNIP ^b	IPP ^c	SJR	SNIP	IPP	SJR	SNIP	IPP	SJR	SNIP	IPP	SJR	SNIP	IPP
Český lid	0,101	0	0	0,125	0,167	0,029	0,111	0	0	0,139	0,386	0,061	0,139	0,236	0,094
normal. pořadí	70,7	81,2		47,4	62,2		64,7	83,8		44,6	46,5		44,0	62,4	
Slovo a slovesnost	0,1	0,21	0,021	0,1	0	0	0,124	0,436	0,068	0,188	0,535	0,135	0,123	0	0
normal. pořadí	93,9	63,1		93,1	98,1		63,3	58,1		42,5	45,1		55,6	77,8	
Sociální studia	N	N	N	0,128	0,228	0,115	0,149	0,116	0,039	0,129	0,103	0,13	0,14	0,23	0,07
normal. pořadí				68,6	?		64,7	?		72,4	?		70,8	?	

Zdroje: Scimago Journal Rankings, <http://www.scimagojr.com/>; Journal Metrics, <http://www.journalmetrics.com/>; CWTS Journal Indicators, <http://www.journalindicators.com/>, 5.10. 2014.

Poznámka: Pořadí časopisů v oborových kategoriích databáze Scopus bylo lineárně transformováno do intervalu 0–100 (čím nižší číslo, tím lepší umístění; hranice kvartilů = 25; 50; 75). V případě, že časopis je veden ve více oborových kategoriích, byla použita jen jedna z nich.

normal. pořadí – normalizované pořadí.

a – Časopis *Geografie* je v databázi Scopus veden pod názvem *Sborník České geografické společnosti*.

KZfSS = *Kolner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*.

literaturu [Vanclay 2012]. Ve vztahu k SČ je třeba poukázat především na značnou chybovost citačních dat na WoS, jejíž rozsah přibližuje článek v tomto čísle SČ [Skovajsa 2014]. Scopus je často považován za úspěšný pokus o překonání nedostatků WoS a zapomíná se na to, že také data ve Scopusu jsou v poměrně značném počtu případů chybová. Například deset textů vydaných v čísle o sociologii ve visegrádských zemích (SČ/CSR 41 (4), 2005) má ve Scopusu dvojí záznam. Jednou je jako zdrojový časopis správně uveden SČ, podruhé však Scopus články zařazuje do časopisu *Child Abuse Review*. Z těchto textů je aspoň jeden, článek Jaroslawa Kiliase o národní identifikaci v Haškově Švejkovi, citován (článkem v SČ v roce 2013). Citace je však přisouzena *Child Abuse Review*, nikoli SČ.

V případě indikátorů databáze Eigenfactor (EF a AI) je na první pohled zarážející nedostatek důslednosti při zařazování časopisů do oborových kategorií. Například *Polish Sociological Review* byl v roce 2007 veden v oborové kategorii sociologie, 2008 a 2009 politologie, 2010 opět sociologie a 2011 opět politologie. *Český lid* a *Geografie* byly v roce 2010 zařazeny do kategorie sociologie, ale o rok později do politologie, což také ukazuje na další problém, jímž je neexistence některých běžných oborů jako samostatných kategorií v databázi. Také SČ je střídavě uváděn v kategoriích sociologie a politologie, jednou dokonce sociální politika. U indikátoru SNIP jsme na žádný nedostatek týkající se SČ nenarazili, ale omezením je už to, že vychází z dat ze Scopusu, která, jak už jsme viděli, nejsou bezchybná. Vedle toho v případě SNIPu platí, že sama jeho koncepce je předmětem značně kritických připomínek a nelze jej zatím považovat za zcela přesvědčivý. Značnou nevýhodou SNIPu i dalších nových indikátorů je to, že je téměř nemožné provést jejich nezávislou kontrolu, protože vycházejí z rozsáhlých datových struktur a počítají je složité algoritmy. V tomto ohledu nemohou soupeřit s TRIF, jehož výpočet si i laik může ověřit za pomoci dat, která lze poměrně snadno získat z WoS. Nové indikátory tedy jsou značně netransparentní a jejich stále širší používání činí z hodnocení publikací uzavřenou doménu nevelké skupiny profesionálních scientometrů [Leydesdorff 2013].

Vzhledem k uvedeným i různým dalším nedostatkům jednotlivých bibliometrických indikátorů poskytují údaje v tabulkách 1 a 2 jen částečný obraz kvality příslušných časopisů. Protože však rankiny časopisů jsou a zcela jistě i nadále budou důležité, je užitečné tyto údaje sledovat a u všech indikátorů si klást otázku, jaké možnosti pro zlepšení mezinárodního postavení SČ nabízejí. V případě TRIF je patrné, že navzdory poměrně značnému kolísání hodnot se SČ v celém období 2009–2013 pohybuje ve spodní polovině 3. kvartilu časopisů v kategorii sociologie.¹⁰ SČ si vede lépe než další zavedené východoevropské časopisy a překvapivě také než *Revue française de sociologie* (RFS) a *Berliner Journal*

¹⁰ V období posledních deseti let se absolutní i relativní údaje o SČ jeví o něco lépe. Průměrný TRIF v období 2009–2013 činil 0,505, v období 2004–2008 pouze 0,207. V letech 2004–2007 se časopis umísťoval ve čtvrtém kvartilu sociologických časopisů podle TRIF, od roku 2008 trvale ve třetím kvartilu (JCR 2004–2013, přístup 6. 10. 2014).

für Soziologie (BerJS). S výjimkou jednoho roku však poměrně výrazně zaostává za *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie* (KZfSS). Propastný rozdíl zůstává mezi SČ a *American Sociological Review* (ASR), stejně jako dalšími (neuváděnými) vysoce citovanými žurnály. Značný náskok před SČ má v absolutní hodnotě i pořadí podle TRIF teprve nedávno indexovaný rumunský RCIS. Srovnání s dalšími českými časopisy z jiných sociálních věd ukazuje, že ve třech z pěti sledovaných let měla lepší TRIF i relativní pořadí ve své oborové kategorii pouze *Politická ekonomie*, která se jinak také vždy umístila ve třetím kvartilu své kategorie, a ve dvou z pěti let časopis *Geografie*, jenž v roce 2011 postoupil do 2. kvartilu své oborové kategorie. Ostatní české časopisy se buď drží ve spodní části třetího kvartilu, nebo až ve čtvrtém kvartilu.

Ukazatele databáze Eigenfactor nezahrnují časopisecké autocitace a naopak honorují citace z kvalitních světových časopisů, měly by tedy trestat silně autocitující časopisy a časopisy, které získávají citace především z méně významných lokálních časopisů. SČ a *Politická ekonomie* mají pořadí podle EN i AI výrazně horší než podle TRIFu, a zřejmě tedy platí, že jejich vliv ve světové vědecké komunikaci je menší, než by se mohlo zdát na základě jejich TRIFu. Ostatní české časopisy kromě *Geografie* si však vedou ještě o něco hůře. Hodnoty všech českých časopisů za všechny sledované roky (data zatím byla zveřejněna pouze do roku 2011) se nacházejí v posledním kvartilu jejich oborového pořadí s výjimkou umístění ve třetím kvartilu podle AI pro *Geografii* v letech 2010 a 2011 a podle EF pro SČ v roce 2010. V této souvislosti je vhodné uvést, že Teodorescu a Andrei [2014: 228] v již zmiňované studii tvrdí, že ukazatel AI pro SČ (= 0,110) v roce 2010 byl nejvyšší mezi všemi východoevropskými společenskovědními časopisy. Zřejmě ovšem do svého seznamu nezahrnuli geografické časopisy, jinak by museli prvenství přiřknout *Geografii* (AI = 0,199). Hodnoty to jsou stále velmi nízké ve srovnání s předními západními tituly, ale aspoň se zdá, že je v silách českých časopisů předstihnout v indikátoru AI ostatní regionální časopisy. AI je ovšem závislé na citacích od lépe postavených zahraničních časopisů, které nepřicházejí každý rok. Nově zveřejněné výsledky pro rok 2011 ukazují, že hodnota AI pro SČ klesla na téměř polovinu (= 0,065), zatímco mírně stoupla pro *Geografii* (= 0,209) a zlepšily se také *Finance a úvěr* a *Prague Economic Papers*.

Pořadí podle hodnoty indikátorů EF a AI vykazují značné rozdíly oproti pořadí podle TRIF také v případě zahraničních sociologických časopisů. Nejmarkantněji to je patrné u časopisu RCIS pro rok 2011, který se na žebříčku podle TRIF dostal těsně na dohled k prvnímu kvartilu, ale podle EF a AI se nachází ve čtvrtém kvartilu. Další východoevropské časopisy si naopak v pořadí podle EF a AI spíše polepšily. Ruský časopis *SocIs* se zřejmě chová anomálně z toho důvodu, že publikuje extrémně vysoké množství článků, což zvyšuje absolutní počet přijatých citací (EF), ale naopak snižuje průměrný počet citací na článek (AI). U západních časopisů výrazné změny v pořadí podle EF a AI nelze pozorovat s výjimkou KZfSS v roce 2009, kdy je rozdíl zřejmě dán nezanedbatelným podílem autocitací časopisu na velikosti TRIF. Jinak hodnoty z databáze Eigenfactor

mírně pomáhají KZfSS i RFS a mírně škodí BerJS. U ASR se na špičkovém umístění nic nemění.

V současnosti se stále větší význam přikládá databázi Scopus, a je tedy důležité srovnávat umístění časopisů podle TRIF a podle SJR. Scopus započítává do SJR až 33 % časopiseckých autocitací, a neměl by tedy trestat časopisy za autocitace, pokud se neuchylují k přehnanému sebecitování. Na umístění časopisů z menších evropských zemí vydávaných převážně v jiných jazycích než anglicky zároveň působí dva protichůdné faktory. Na jednu stranu Scopus eviduje mnohem více regionálních časopisů a jejich citace by měly SJR zvyšovat. Na stranu druhou by SJR mělo snižovat to, že pro hodnotu indikátoru mají mnohem větší váhu citace z nejprestižnějších časopisů, které jsou zpravidla vydávány v zemích západního jádra a na regionální časopisy odkazují spíše jen výjimečně. Výsledky SČ na žebříčku podle JCR jsou výrazně lepší než v pořadí podle TRIF, a zdá se tedy, že širší zahrnutí lokálních citací má větší dopad než citovanost prestižními časopisy. V roce 2009 se SČ umístil těsně pod hranici druhého kvartilu pořadí podle SJR, v dalších letech vždy ve druhém kvartilu. Ve srovnání s TRIF si polepšila také slovenská *Sociológia*, jež se kromě roku 2010 vždy umístila ve třetím kvartilu, a *Polish Sociological Review*, který ovšem v posledních letech sestoupil z druhého do třetího a posléze čtvrtého kvartilu. Pohoršil si naopak SoCs, který se nachází blízko posledních míst žebříčku. Rumunský RCIS dosahuje podle SJR ještě o něco lepších relativních umístění než v rámci WoS. U západoevropských žurnálů vydávaných německy nebo francouzsky se dalo očekávat zlepšení jejich relativního umístění a skutečně k němu podle dat ze Scopusu dochází. Americký ASR opět zůstal na samotné špičce žebříčku.

Mezi dalšími českými časopisy indexovanými zároveň ve WoS a ve Scopusu zaznamenaly výrazné zlepšení v relativním pořadí¹¹ *Geografie a Český lid*. *Geografie* se v roce 2011 dostala do prvního kvartilu pořadí ve své oborové kategorii a v dalších čtyřech sledovaných letech vždy do druhého kvartilu, z toho třikrát poměrně blízko hranici s prvním kvantilem. *Český lid* se v posledních čtyřech letech na žebříčku podle TRIF nacházel poměrně nízko, naopak ve Scopusu se během této doby třikrát objevil ve druhém kvartilu. Scopus prospívá také *Československé psychologii*, která se podle TRIF umísťuje v posledním kvartilu a podle SJR vždy o kvartil lépe. Lepšího umístění ve Scopusu dosahují také ekonomické časopisy, přičemž posun je nejméně jednoznačný u *Politické ekonomie*, která z nich na WoS dosahuje nejlepších relativních výsledků. Výrazně lépe se ve Scopusu daří časopisu *E a M: Ekonomie a management*, který se v něm umísťuje v druhém kvartilu, zatímco ve WoS ve čtvrtém nebo třetím kvartilu. Časopis *Sociální studia*, který je indexován ve Scopusu, ale nikoli ve WoS, se nachází ve spodní polovině třetího kvartilu podle JCR.

¹¹ Jsou-li časopisy ve Scopusu vedeny ve vícero oborových kategoriích, pak samozřejmě mají různá pořadí. Uvedena jsou pořadí pouze podle oborové kategorie, která se pro časopis jeví jako nejvhodnější.

Druhý z ukazatelů zveřejňovaných databází Scopus, SNIP, vyjadřuje průměrnou citovanost článků v časopise za poslední tři roky po normalizaci vzhledem k frekvenci citací v citujících zdrojích [Waltman et al. 2013]. Časopisy, které jsou citovány časopisy, v nichž se objevuje větší počet odkazů na literaturu vydanou v posledních třech letech, musí získat vyšší počet citací než časopisy citované méně hustě citujícími časopisy, pokud mají získat stejný SNIP. Díky této korekci rozdílů v citační frekvenci mezi různými vědeckými obory by mělo být možné srovnávat časopisy z nejrůznějších oborů. Leydenská skupina CWTS, která SNIP vyvinula, však umožňuje sledovat pořadí časopisů podle SNIP v rámci oborových kategorií Scopusu, což se stále jeví jako vhodnější než porovnání sociologických časopisů s časopisy například z oblasti jaderné fyziky nebo biomedicíny. SNIP SČ se v letech 2009–2011 nacházel v první polovině třetího kvartilu a v letech 2012–2013 ve druhém kvartilu, což ukazuje, že podobně jako SJR je SNIP pro SČ výhodnější než TRIF. V letech 2012–2013 bylo pořadí SČ podle SNIP lepší než podle SJR. Podobně přináší SNIP lepší pořadí než TRIF také v případě slovenské *Sociologie*, v posledních třech letech však o něco méně dobré než pořadí podle SJR. Naopak hodnoty SNIP pro ruský *SocIs* jsou většinou nepatrně horší než TRIF. V případě tří západoevropských časopisů znamená pořadí podle SNIP ve srovnání s TRIF zjevné zlepšení, u RFS v několika letech dokonce z posledního do prvního kvartilu.¹² Jako obvykle neotřeseně zůstalo pořadí ASR na vrcholu žebříčku i podle SNIPu. U RCIS vývoj pozice podle ukazatele SNIP přibližně kopíruje pořadí podle TRIF, ale hodnota pořadí podle SNIP je vždy o něco nižší. Tak tomu je zřejmě proto, že RCIS získává citace z omezeného počtu časopisů, které obsahují vysoký počet impaktově relevantních citací.

U ostatních českých společenskovědních časopisů SNIP téměř vždy přináší zlepšení relativního postavení oproti TRIF. *Geografie* se v letech 2010–2012 nacházela mezi nejlepšími 20 %, nebo dokonce 15 % časopisů podle SNIPu a vždy se umístila výrazně lépe než na žebříčku podle TRIF. Mezi časopisy z oborů ekonomie a management bylo pořadí podle SNIPu horší pouze u *Politické ekonomie* 2010 a nejčerstvější pořadí z roku 2013 je pro většinu těchto časopisů nejlepší za posledních pět let. Také pro *Český lid* a *Slovo a slovesnost* platí, že je pro ně SNIP výhodnější než TRIF, nedá se však říci, že by se pořadí podle SNIPu trvale zlepšovalo. Vcelku je možné o českých časopisech říci, že se podle SNIPu umisťují převážně ve druhém a třetím kvartilu, zatímco podle TRIF ve třetím a čtvrtém kvartilu. Kromě už uváděného případu *Geografie* 2010–2012 však žádné české periodikum nedosáhlo do prvního kvartilu.

¹² Dá se předpokládat, že důvodem je (1) lepší zastoupení francouzských časopisů ve Scopusu než ve WoS, (2) relativně nízké počty odkazů na čerstvě publikované články ve francouzských časopisech citujících RFS.

Závěr

Zahrnutí velkého množství nových časopisů do databází WoS a Scopus v posledních deseti letech nejen vytvořilo pro SC konkurenci, ale také zvýšilo jeho TRIF, protože od nových časopisů získává citace navíc. To však, jak ukazuje Tab. 1, neznamená, že by se zlepšovalo také jeho relativní postavení podle TRIF. Toto postavení bylo nejlepší v roce 2012, v roce 2013 se ovšem zhoršilo pod úroveň roku 2009. Nově indexované časopisy sice mají horší výchozí pozici pro získání srovnatelného počtu citací, ale příklad rumunského RCIS ukazuje, že některé z nich mohou vystartovat vzhůru velmi rychle. Zatím se nezdá, že by se citovanost SČ zvyšovala o mnoho rychleji než přirozenou měrou, která je daná rozrůstáním se množiny citujících časopisů. Zahrnutí dalších českých časopisů do WoS patrně není pro SČ cestou k dosažení lepšího postavení v rankingu podle TRIF, protože celosvětová expanze WoS, již by širší indexace českých časopisů nepochybně byla součástí, pomáhá i mnoha dalším časopisům, a relativní pozice SČ se nemusí změnit k lepšímu. Výrazně větší počet citací pro SČ by zřejmě bylo možné zajistit jen systematickou podporou jeho většího vlivu a prestiže v mezinárodní vědecké komunitě.

Výsledky SČ jsou lepší ve Scopu než na Web of Science, ale SČ je podle pravidel platné *Metodiky hodnocení* hodnocen pouze podle WoS. Bylo by tedy účelné usilovat o takovou změnu metodiky, která tuto nerovnováhu odstraní. Buď by mohla indexace ve WoS být spojena s bodovým bonusem, nebo, což by asi bylo jednodušší, by časopisy vedené v obou databázích měly být hodnoceny podle nejlepšího z pořadí, kterého v nich dosahují.

Také v případě ukazatelů založených na prestiži citujících časopisů (SJR, Eigenfactor) platí, že postavení SČ už dále o mnoho nezlepší expanze indexovaných časopisů. Pozice SČ se může zlepšit tehdy, pokud bude více citován velmi kvalitními světovými periodiky, což nejčastěji jsou americké a západoevropské časopisy. Citační analýzy v tomto čísle potvrzují očekávání, že anglické články publikované v SČ jsou v zahraničí citovány častěji než české články [Skovajsa 2014]. Odtud se dá dospět k závěru, že jednou z účinných cest k vyšším hodnotám SJR, EF a AI, ale také kvalitnějšímu složení TRIFu a SNIPu (více zahraničních citací, méně autocitací), je vydávání SČ výhradně nebo převážně v angličtině. Takový krok by však jistě nebyl pro časopis, vydavatele, ani českou sociologickou obec snadný a bezbolestný.

Zřejmě by se tedy vyznění celé této „jubilejní“ analýzy dalo shrnout tak, že SČ je se vzrůstajícím vlivem bibliometrických databází čím dál tím více staven před následující dilema: sloužit české sociologické komunitě jako národní oborový časopis, nebo usilovat o výraznější mezinárodní profil? Skutečné dilema dělají z tohoto zdánlivě snadno smířitelného páru možností silné vnější tlaky. Jedním je postupující internacionalizace a europeizace vědeckého života, která zejména u mladších generací vede ke stále silnější orientaci na mezinárodní standardy a publikační možnosti. Druhým a ve své krátkodobé účinnosti nyní dominant-

ním faktorem je systém hodnocení vědecké práce v České republice, který výrazně bonifikuje publikace v časopisech s vysokým pořadím podle TRIF nebo SJR. Pokud vysoké hodnoty indikátorů nemají být jen výsledkem umělé manipulace s autocitacemi a citacemi z několika málo dalších periodik,¹³ je nutné časopisu zajistit výraznou viditelnost v mezinárodním oběhu vědeckých idejí. To je však prakticky nemožné pro časopis, který je regionálně orientovaný a většinu svých čísel publikuje v malém jazyce, jež kromě rodilých mluvčích ovládá málokdo. Šanci na zvýšení TRIF a SJR by mohlo přinést reálné (spojení s některým globálním nakladatelstvím) i symbolické (v názvu časopisu) odstřížení od českého prostředí a úplný přechod na angličtinu, ale pak by časopis už patrně nemohl fungovat jako integrující prvek české sociologické komunity. Mimo jiné proto, že by přestal plnit některé své vitální funkce, jako je „import“ nových zahraničních trendů, teoretických konceptů a metodologií do českého sociologického diskurzu, utváření české sociologické terminologie a také působení jako média pro diskuse o sociologické literatuře v českém jazyce. Ve svém příspěvku jsem nechtěl toto těžké dilema vyřešit, ale pokusil jsem se přispět k diskusi o něm poskytnutím dat, která ukazují postavení SČ v určitých národních a mezinárodních souvislostech, jež pro jeho další budoucnost mohou mít velký význam.

Marek Skovajsa

Literatura

- Arnold, D. N., K. K. Fowler. 2011. „Nefarious Numbers.“ *Notices of the AMS* 58 (3): 434–437.
- Ball, R., D. Tunger. 2006. „Science Indicators Revisited – Science Citation Index Versus SCOPUS: A Bibliometric Comparison of Both Citation Databases.“ *Information Services & Use* 26 (4): 293–301.
- Bartol, T., G. Budimir, D. Dekleva-Smrekar, M. Pusnik, P. Juznic. 2014. „Assessment of Research Fields in Scopus and Web of Science in the View of National Research Evaluation in Slovenia.“ *Scientometrics* 98 (2): 1491–1504, <http://dx.doi.org/10.1007/s11192-013-1148-8>.
- Bergstrom, C. 2007. „Eigenfactor: Measuring the Value and Prestige of Scholarly Journals.“ *College & Research Libraries News* 68 (5): 314–316.
- Engels, T. C. E., T. L. B. Ossenblok, E. H. J. Spruyt. 2012. „Changing Publication Patterns in the Social Sciences and Humanities, 2000–2009.“ *Scientometrics* 93 (2): 373–390, <http://dx.doi.org/10.1007/s11192-012-0680-2>.
- de Filippo, D. 2013. „La producción científica española en Comunicación en WOS: Las revistas indexadas en SSCI (2007–12).“ *Comunicar* 21 (41): 25–34, <http://dx.doi.org/10.3916/C41-2013-02>.

¹³ Jak k tomu často dochází u nově indexovaných východoevropských časopisů z oblasti sociálních věd, ale manipulace je běžná i v jiných částech světa a v „tvrdších“ oborech – ke kritice jednoho případu z oboru počítačové vědy viz Arnold, Fowler [2011].

- González-Pereira, B., V. P. Guerrero-Bote, F. Moya-Anegón. 2010. „A New Approach to the Metric of Journals' Scientific Prestige: The SJR Indicator.“ *Journal of Informetrics* 4 (3): 379–391, <http://dx.doi.org/10.1016/j.joi.2010.03.002>.
- Leydesdorff, L. 2013. „The Revised SNIP Indicator of Elsevier's Scopus.“ *Journal of Informetrics* 7 (4): 859–860, <http://dx.doi.org/10.1016/j.joi.2013.08.003>.
- Metodika hodnocení výsledků výzkumných organizací a hodnocení výsledků ukončených programů (platná pro léta 2013 až 2015). 2013. Praha: Úřad vlády ČR.
- Moed, H. F. 2010. „Measuring Contextual Citation Impact of Scientific Journals.“ *Journal of Informetrics* 4 (3): 265–277, <http://dx.doi.org/10.1016/j.joi.2010.01.002>.
- Moed, H. F. 2011. „The Multi-Dimensional Research Assessment Matrix.“ Presentation at ESSS Conference, Vienna, 12 Sept 2011.
- Monastersky, R. 2005. „The Number That's Devouring Science.“ *Chronicle of Higher Education* 52 (8): A12.
- Nederhof, A. J. 2006. „Bibliometric Monitoring of Research Performance in the Social Sciences and the Humanities: A Review.“ *Scientometrics* 66 (1): 81–100, <http://dx.doi.org/10.1007/s11192-006-0007-2>.
- Skovajsa, M. 2014. „Celková a zahraniční citovanost Sociologického časopisu: výsledky citační analýzy.“ *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 50 (5): 671–712, <http://dx.doi.org/10.13060/00380288.2014.50.5.119>.
- Teodorescu, D., T. Andrei. 2014. „An Examination of 'Citation Circles' for Social Sciences Journals in Eastern European Countries.“ *Scientometrics* 99 (2): 209–231, <http://dx.doi.org/10.1007/s11192-013-1210-6>.
- Vanclay, J. K. 2012. „Impact Factor: Outdated Artefact or Stepping-stone to Journal Certification?“ *Scientometrics* 92 (2): 211–238, <http://dx.doi.org/10.1007/s11192-011-0561-0>.
- Waltman, L., N. J. van Eck, T. N. van Leeuwen, M. S. Visser. 2013. „Some Modifications to the SNIP Journal Impact Indicator.“ *Journal of Informetrics* 7 (2): 272–285, <http://dx.doi.org/10.1016/j.joi.2012.11.011>.